

Δικαιούχος της αποζημίωσης για το αδίκημα της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής

(Παρατηρήσεις στην απόφαση ΕΑ 345/2002)

Δημοσίευση : Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου. 2002, σελ. 566

Ι. Με τη δημοσιευομένη εν προκειμένω απόφαση αντιμετωπίζεται και πάλι το ζήτημα του δικαιούχου της αποζημιώσεως λόγω της τελεσθείσης αδικού πράξεως στη περίπτωση της εκδόσεως ακάλυπτου επιταγής.

Ως γνωστόν τόσο στη νομολογία όσο και στη θεωρία έχουν υποστηριχθεί δύο απόψεις (γι' αυτές βλ. αντί άλλων στο παρόν τεύχος παρατηρήσεις Κ. Παμπούκη υπό την ΕΑ 9264/2001, σελ. 235 επ. με τις εκεί σχετικές παραπομπές). Η σχολιαζομένη απόφαση –αντίθετα προς την κρατούσα άποψη- υιοθετεί την θέση ότι «δικαιούχος της αποζημιώσεως νοείται μόνο ο συγκεκριμένος νόμιμος κομιστής της επιταγής κατά το χρόνο εμφανίσεως και της μη πληρωμής, που είναι ο χρόνος τελέσεως του αδικήματος», δηλ. δέχεται ως δικαιούχο της αποζημιώσεως τον τελευταίο εξ οπισθογραφήσεως κομιστή της επιταγής (Έτσι ΕΑ 7351/2001:Πρόεδρος Σ. Κολουβάς, Εισηγητής Δ. Αρίδας, ΔΕΕ 1/2002 σελ. 70, .Ι. Μάρκου, εκτός από Δίκαιο Επιταγής βλ. και Αρχ. Νομ. 2000, 340, Μαργαρίτης-Δημήτραινας, Ακάλυπτη επιταγή. Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου, 2001, σελ. 177 επ.). Μάλιστα η σχολιαζομένη απόφαση συνεχίζοντας τις σκέψεις της κάνει δεκτό ότι οι εξ αναγωγής οφειλέτες δεν είναι παθόντες και επομένως δεν είναι δικαιούχοι αποζημιώσεως βάσει των περί αδικοπραξιών διατάξεων εκτός αν ο δικαιούχος (τελευταίος κομιστής και αμέσως ζημιωθείς) μεταβιβάσει σ' αυτούς τη σχετική αξίωση με εκχώρηση.

Αντίθετα η κρατούσα άποψη στη θεωρία και νομολογία, η οποία είναι και η ορθότερη, δέχεται ότι οποιοσδήποτε εξ αναγωγής οπισθογράφος που κατέβαλε τη σχετική απαίτηση και κατέστη κομιστής της επιταγής, νομιμοποιείται ενεργητικώς να αξιώσει αποζημίωση κατά του εκδότη λόγω της συντελεσθείσης εκ μέρους του αδικοπραξίας (βλ. ίδια Κ. Παμπούκη, έ.α, Σ. Παύλου, παρατηρήσεις υπό την ΑΠ 320/2001, ΠΧρ. 2001 (ΝΑ), σελ. 982, επ. με τις εκεί σύμφωνες αλλά και αντίθετες παραπομπές, Α. Αθανασά, Επιταγή ακάλυπτη- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της- Προσωποκράτηση, ΔΕΕ 2/2002, σελ. 129 επ. με τις εκεί σύμφωνες αλλά και αντίθετες παραπομπές, ΑΠ 320/2001:Προεδρεύων Ε.

Κρουσταλάκης, Εισηγητής Α. Παπαθεοδώρου, ΠΧρ. 2001 (ΝΑ), σελ. 981, ΕΑ 9264/2001: Πρόεδρος Γ. Σαραντινός, Εισηγήτρια Β. Κριτσωτάκη, δημοσιευόμενη στο παρόν τεύχος, σελ. 232 επ.).

II. Επιπροσθέτως των όσων ορθών επιχειρημάτων προβάλλονται ως άνω προς υποστήριξη της ορθότερας και κρατούσης απόψεως είναι σκόπιμο να επισημάνουμε και τα εξής που οδηγούν στο αυτό αποτέλεσμα:

1. Η σχολιαζόμενη απόφαση βεβαίως δεν αρνείται το δικαίωμα του εξ αναγωγής κομιστού να αξιώσει αποζημίωση κατά του εκδότη της επιταγής βάσει των περί αδικοπραξιών διατάξεων. Απλώς απαιτεί για την ενεργητική του νομιμοποίηση την εκ μέρους του τελευταίου κομιστού προς αυτόν εκχώρηση της σχετικής αξιώσεως.

2. Για να διαπιστώσουμε την ορθότητα της τασσομένης ως άνω προϋποθέσεως υπό της εν λόγω αποφάσεως, επιβάλλεται να προσφύγουμε σ' ορισμένες από τις διατάξεις του δικαίου περί επιταγής (ν. 5960/1933, όπως ισχύει) αλλά και σε σχετικές του ΑΚ.

Πιο συγκεκριμένα στη διάταξη του εδ. 1 του άρθρου 44 ν. 5960/1933, ορίζεται: «Πάντες οι εξ επιταγής υπόχρεοι ευθύνονται αλληλεγγύως προς τον κομιστήν». Στη συνέχεια στο εδ. 2 του αυτού άρθρου επίσης ορίζεται: «Ο κομιστής δικαιούται να εναγάγη πάντα τα πρόσωπα ταύτα ατομικώς ή ομαδικώς, μη υποχρεούμενος να τηρήση την σειράν καθ' ήν είναι ούτοι υπόχρεοι». Τέλος στο εδάφιο 3 της αυτής πάντοτε διατάξεως του άρθρου 44 ορίζεται «Το αυτό δικαίωμα έχει πας υπογραφεύς της επιταγής, ο οποίος επλήρωσεν αυτήν». Εξ άλλου από τη διάταξη του άρθρου 79 ν. 5960/1933 προβλέπεται το έγκλημα της εκδόσεως ακαλύπτου επιταγής, η σχετική δε ποινική δίωξη ασκείται μετά από έγκληση του κομιστή της επιταγής που δεν πληρώθηκε. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι ο νομοθέτης του δικαίου της επιταγής θεσπίζοντας τις κυρώσεις σε βάρος του εκδότη ακάλυπτης επιταγής, προβλέπει δύο βάσεις για την ικανοποίηση του κομιστή της που η επίκληση της μίας δεν αποκλείει την άλλη. Αυτή βάσει του τίτλου της επιταγής καθώς και αυτή βάσει του οριζομένου ειδικώς αδικήματος στο άρθρο 79 ν. 5960/33, όπως ισχύει.

Από το συνδυασμό λοιπόν των άνω διατάξεων προκύπτει εν πρώτοις ότι οι υπόχρεοι της επιταγής ευθύνονται έναντι του κομιστού της αλληλεγγύως (εδ. 1 του άρθρου 44). Έτσι δημιουργείται σε βάρος αυτών (υποχρέων) μία

παθητική εις ολόκληρον ενοχή που στηρίζεται στο νόμο και της οποίας η μεν εξωτερική σχέση έγκειται στην εκπλήρωση της παθητικής εις ολόκληρον ενοχής η δε εσωτερική σχέση αποτελεί ιδιαίτερη ενοχή με κύριο περιεχόμενο το αμοιβαίο δικαίωμα αναγωγής (πρβλ. Μ. Καράση εις ΑΚ Γεωργιάδη – Σταθόπουλο υπό άρθρο 488 πλαγ. 1 τόμος ΙΙ σελ. 687). Κατ' ακολουθίαν γεννάται αξίωση του κομιστού της επιταγής (κατ' αρχάς του τελευταίου κομιστού της) κατά των προηγουμένων οπισθογράφων και του εκδότη της επιταγής για την καταβολή του ποσού της επιταγής εντόκως νομίμως κλπ. Επιπροσθέτως γεννάται αξίωση του κομιστή κατά του εκδότη της επιταγής για αποζημίωση εκ της τελεσθείσης αδικοπραξίας και βεβαίως δικαίωμα υποβολής εγκλήσεως κατά του εκδότη για το έγκλημα της εκδόσεως ακαλύπτου επιταγής και παραστάσεως στη ποινική δίκη ως πολιτικώς ενάγοντος (άρθρο 79 ν. 5960/33, όπως ισχύει εν συνδυασμώ προς την ΑΚ 914, βλ. και Α. Αθανασά έ.α.).

3. Στη περίπτωση λοιπόν που ένας εκ των προηγουμένων οπισθογράφων (υπογραφέων της επιταγής) καταβάλλει στον τελευταίο κομιστή το ποσό της απαίτησης, αυτός πλέον δικαιούται εξ αναγωγής να στραφεί τόσο κατά των λοιπών οπισθογράφων όσο και κατά του εκδότη της επιταγής κατά τα εκτεθέντα ειδικότερα ανωτέρω (υπό 2), σύμφωνα με την προμνησθείσα διάταξη του εδ. 3 του άρθρου 44 ν. 5960/33. Και βεβαίως σ' ότι αφορά την αξίωση της απαιτήσεως του ποσού της επιταγής βάσει του τίτλου της επιταγής είναι αδιαμφισβήτητο ότι δεν τίθεται ζήτημα εκχώρησεως εκ μέρους του τελευταίου κομιστού της επιταγής της σχετικής απαιτήσεως προς τον πληρώσαντα προηγούμενο οπισθογράφο. Το ίδιο βεβαίως θα πρέπει να συμβαίνει και σ' ότι αφορά την αξίωση αποζημιώσεως κατά του εκδότη λόγω της τελεσθείσης εκ μέρους του αδικοπραξίας με την έκδοση ακαλύπτου επιταγής, χωρίς να απαιτείται εκχώρηση της απαιτήσεως, καθόσον αυτή -και άν ακόμη δεχθούμε την μη ορθή θέση της σχολιαζομένης αποφάσεως - εν πάση περιπτώσει χωρεί αυτοδικαίως. (πρβλ. Μ. Καράση εις ΑΚ Γεωργιάδη – Σταθόπουλο υπό άρθρο 488 πλαγ. 8 τόμος ΙΙ σελ. 691).

Το αυτοδίκαιον δε της εκχώρησεως υπαγορεύεται από τη διάταξη του εδαφίου 3 του άρθρου 44 που χορηγεί τα ίδια δικαιώματα σε κάθε υπογραφέα της επιταγής. Αυτά δηλ. που προβλέπονται στο εδ. 2 του ιδίου άρθρου. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με τη διάταξη του

εδ. 3 του άρθρου 44, συντελείται εν πάση περιπτώσει υποκατάσταση του πληρώσαντος οπισθογράφου στα δικαιώματα του τελευταίου κομιστού κατά την έννοια του άρθρου 488 ΑΚ που ορίζει ότι «Εφόσον ένας από τους συνοφειλέτες ικανοποίησε το δανειστή και έχει δικαίωμα αναγωγής κατά των λοιπών υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή».

4. Κατά συνέπεια η σχολιαζόμενη απόφαση πέραν της μη ορθής θέσεως που λαμβάνει, δεχόμενη ότι δικαιούχος της αποζημιώσεως από αδικοπραξία είναι μόνο ο τελευταίος εξ οπισθογραφήσεως κομιστής της επιταγής, επί πλέον εσφαλμένα δέχεται ότι για την ενεργητική νομιμοποίηση του εξ αναγωγής οπισθογράφου, σ' ότι αφορά την εκ μέρους άσκηση αγωγής κατά του εκδότη εξ αδικοπραξίας, απαιτείται εκχώρηση. (πρβλ και Α. Αθανασά έ.α ίδια σελ. 137).

III. Συμπερασματικώς λοιπόν μπορεί να λεχθεί ότι οι θέσεις της σχολιαζόμενης αποφάσεως αφ' ενός μεν διασπούν την ενότητα του δικαίου της επιταγής αφ' ετέρου δεν υπηρετούν τη διανεμητική δικαιοσύνη, επιβάλλοντας διακρίσεις σε βάρος των προσώπων των «δυνάμει κομιστών και δικαιούχων της επιταγής» (γι' αυτούς βλ. σχετικώς Κ. Παμπούκη έ.α) αλλά και παραβλέπουν την «αξιογραφική λειτουργία του τίτλου της επιταγής που εξισώνει τους κομιστές σε επίπεδο σχέσεως τόσο με το αξιόγραφο καθ' αυτό όσο και με τον εκδότη του» (βλ. Σ. Παύλου έ.α).

Σπύρος Γ. Αλεξανδρής
Δικηγόρος Αθηνών
Διπλωματούχος μεταπτυχιακών σπουδών